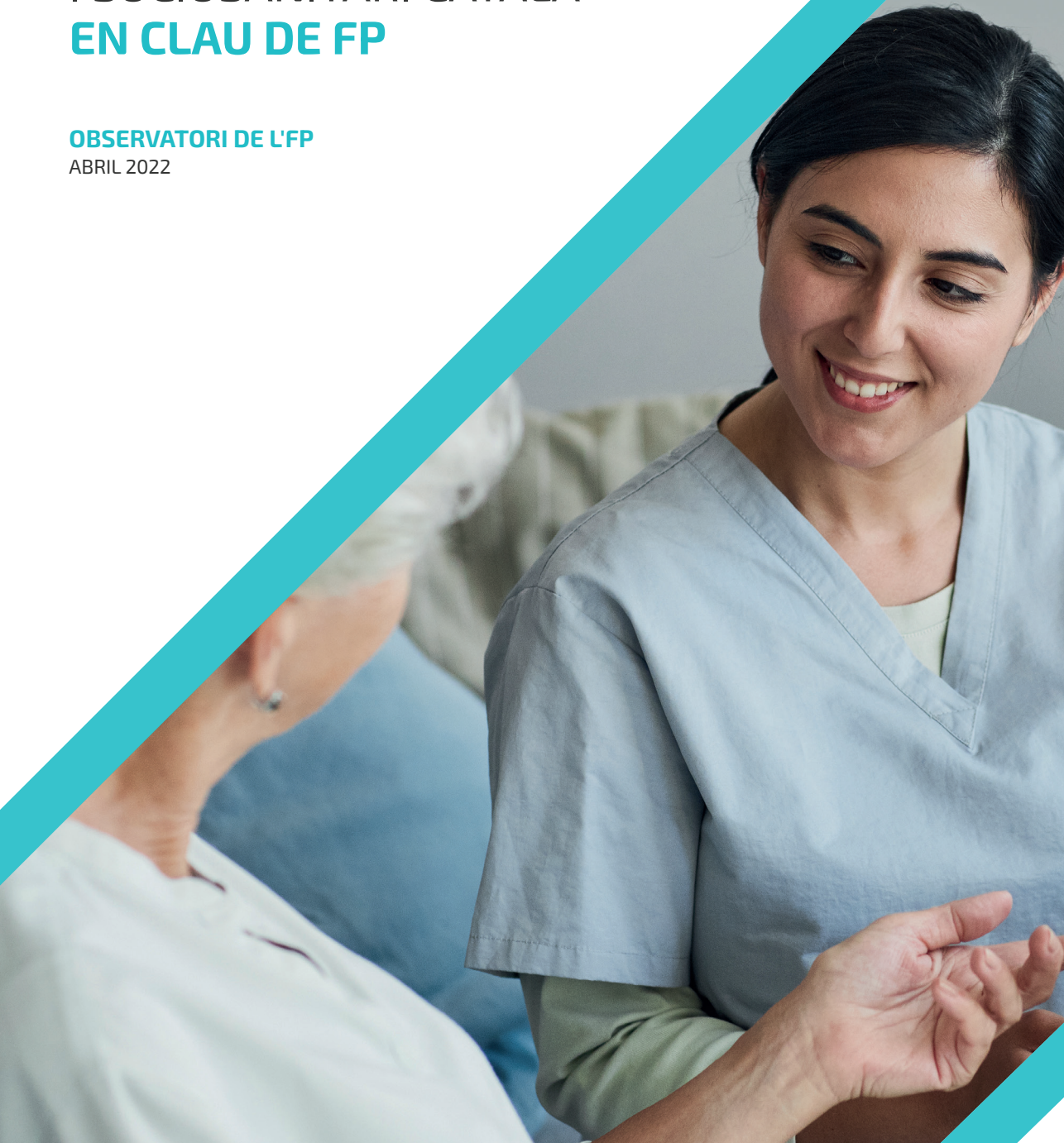

EL SECTOR SANITARI I SOCIOSANITARI CATALÀ EN CLAU DE FP

OBSERVATORI DE L'FP

ABRIL 2022

RESUM EXECUTIU

El sector sanitari i sociosanitari

■ L'estudi analitza determinats àmbits o subsectors del sector sanitari i sociosanitari català en clau d'FP:

- Sector sanitari: serveis sanitaris de promoció de la salut i prevenció de la malaltia, diagnòstic, tractament i assistència hospitalària i ambulatoria.
- Sector sociosanitari: cures remunerades a persones grans i dependents en institucions i a la llar.

■ Les principals **tendències innovadores** del sector sanitari i sociosanitari comprenen la digitalització; la integració social i sanitària; el *big data* i la intel·ligència artificial; la telemedicina, teleconsulta i teleassistència; les tecnologies derivades del 5G, internet de les coses i la robotització; les unitats 3D; la humanització i el model d'AICP; models alternatius de residències i altres allotjaments sèniors; així com la desistucionalització i l'aposta per noves modalitats a la provisió de SAD.

Impactes i aprenentatges que ha deixat la pandèmia de la COVID-19

- La pandèmia generada arran de la COVID-19 ha suposat un fort **revulsiu** per avançar en el reconeixement i la transformació del sector sanitari i sociosanitari.
- La crisi sociosanitària també ha ajudat a **accelerar o consolidar tendències i processos d'innovació** en aquests sectors que s'anaven formant en els últims anys.
- Arran de la COVID-19 **la demanda de les titulacions de la família sanitària** ha crescut considerablement per l'anomenat "efecte pandèmia", gràcies al gran reconeixement social i l'impacte mediàtic que han tingut les professions sanitàries.
- Les **competències transversals** han estat clau. El treball en equip, la flexibilitat i capacitat d'adaptació al canvi, les habilitats emocionals i de comunicació o la responsabilitat i el compromís han resultat habilitats professionals fonamentals per superar amb èxit la situació de crisi viscuda al sector sanitari i d'atenció a les persones majors i dependents.

Activitat, ocupació i atur al sector sanitari i sociosanitari a Catalunya

- El setembre del 2020, el sector sanitari i de serveis socials ocupa a Catalunya un total de **294.303 persones** (9,1% del total de les persones treballadores a Catalunya, davant del 10 % al conjunt de l'Estat).
- La **distribució per sectors econòmics** mostra un pes més significatiu del sector sanitari respecte al sector sociosanitari (amb allotjament i sense).
- El **nombre d'empreses** representa el 3,7% dels centres de cotització de Catalunya.
- La majoria de les persones que estan treballant en aquests sectors ho fan a la província de **Barcelona**.
- Són sectors altament **feminitzats**, especialment el de serveis socials.
- De manera addicional, cal tenir en compte que al sector d'atenció a la gent gran i dependents hi ha un nombre significatiu de persones que fan feina en el marc del **sistema especial d'empleats/des de la llar** i en el de l'**economia submergida** que no estan incloses en aquesta xifra.
- Les dades de l'atur registrat indiquen que la desocupació al sector sanitari i de serveis socials afecta un total de 19.767 persones a Catalunya, a 31 d'octubre del 2021.
 - Aquesta xifra representa el **5,2%** de la població desocupada del territori català.
 - Per sectors, cal destacar que hi ha moltes més persones aturades al sector sociosanitari que al sanitari.
 - Les persones amb **nivells educatius** inferiors són les que es troben en situació d'atur en una proporció més gran.
- Es constata un **increment de l'ocupació** en aquests sectors en els darrers anys. Aquests sectors han estat menys afectats pels ERTe durant la pandèmia generada a partir de la COVID-19, si bé el sector de serveis socials ha reduït el nombre de llocs de treball.
- Alguns **perfiles tècnics vinculats al sistema d'FP** estan a la llista d'ocupacions amb millors perspectives d'ocupació en l'àmbit estatal. En el cas concret del mercat laboral català, destaca que les ocupacions de

tècnic/a de laboratori de diagnòstic clínic, auxiliar d'infermeria hospitalària i de primària i treballador/a de les cures a les persones en serveis com residències o altres allotjaments per persones en situació de dependència estan entre les 20 ocupacions amb millors previsions de feina.

- Tot i que la major part de les ocupacions del sector sanitari vinculades al sistema d'FP presenten unes bones perspectives en termes d'ocupació, amb la **qualitat dels llocs de treball** no passa el mateix. Els indicadors analitzats mostren en la major part dels casos unes ocupacions vinculades a la funció pública força precaritzades.
- L'existència de diferents circuits per a la provisió de les cures genera que s'**estratifiqui un sector per si mateix precaritzat**. Les pitjors condicions laborals afecten aquelles persones que presten cures en l'àmbit del treball de la llar, especialment als que ho fan en el marc de l'economia informal.

La Formació Professional al sector sanitari i sociosanitari a Catalunya

Formació Professional Inicial

Matriculació i inserció laboral

- En els darrers anys (des del curs 2012/2013 al curs 2020/2021), s'ha produït un creixement de les **matriculacions** de les titulacions analitzades.
 - Entre les titulacions de la família sanitària de **Grau Mitjà**, Emergències sanitàries ha experimentat un creixement molt accentuat des del 2012/13, i les matriculacions han augmentat en un 39 %. En total, Cures auxiliars d'infermeria ha tingut un creixement moderat.
 - Quant a les titulacions de Grau Superior, Radioteràpia i dosimetria, és l'única titulació que ha experimentat una reducció del nombre de matrícules (del 24 %). La resta mostren una tendència creixent i destaca el fort augment de matrícules a Imatge per al diagnòstic i medicina nuclear (del 45 %) i, especialment, a Anatomia patològica i citodiagnòstic (del 82 %).
 - En el cas del cycle d'Atenció a persones en situació de dependència (sector sociosanitari), ha tingut lloc un creixement del 6,9 % de les matrícules.
- En general, des del curs 2012/13 al curs 2020/21 s'ha produït un descens significatiu del pes de la **matrícula en centres públics** en les titulacions analitzades.
 - A les titulacions de Grau Mitjà de la família sanitària

destaca especialment el descens del pes de les matrícules en centres públics en Emergències sanitàries (-18 %).

- A les titulacions de Grau Mitjà de la família sanitària aquest descens és especialment significatiu en Laboratori clínic i biomèdic (-16 %) i Anatomia patològica i citodiagnòstic (-14 %).
- A la família sanitària, gairebé dues terceres parts de les matrícules (62,4 %) es concentren en els dos cicles de **Grau Mitjà**, molt especialment a Cures auxiliars d'infermeria (50,1 %).
- Prenent en consideració conjuntament totes les titulacions analitzades, les dones representen més de tres quartes parts de les matriculacions (77 %).
- La família sanitària és una de les famílies d'FP amb **millors resultats d'inserció laboral**, tant a Grau Mitjà com a Grau Superior. En canvi, en el cas d'atenció a persones en situació de dependència, el percentatge dels titulats i les titulades que s'inserixen laboralment és menor que la mitjana tots els cicles de Grau Mitjà.

Anàlisi del sistema d'FP al sector sanitari i sociosanitari

- En un context de demanda formativa elevada, hi ha el perill potencial de fer créixer l'**oferta de places per sobre de les capacitats d'inserció** del sector sanitari, sobretot en el cas d'aquelles titulacions on hi ha hagut un creixement important de l'oferta de places de centres privats.
- A Catalunya, igual que el que passa a la resta de l'Estat, hi ha escasses sinergies entre els estudis d'FP sanitaris i l'àmbit de la investigació.
- La manca d'**homologació dels estudis** d'FP amb l'entorn europeu constitueix una debilitat significativa i és una de les principals queixes dels sindicats i les associacions professionals.
- S'identifiquen limitacions vinculades a la **formació i preparació del professorat** de la família sanitària, especialment de les famílies del títol de Grau Superior.
 - Tot i això, el Departament d'Educació porta treballant un temps en la definició d'**itineraris formatius** per a la millora de la capacitat teòrica i pràctica del professorat.
 - Hi ha limitacions per a l'ús de **professorat especialista** als centres públics, si bé recentment s'han fet avenços per facilitar-ne i estendre'n l'ús (Acord GORV /11/2021).

■ Les titulacions sanitàries requereixen un **aprenentatge en contacte constant amb el sector**. Les vies que existeixen són diverses:

- **Recórrer a un model de centre d'FP sanitari situat en un parc sanitari.** Tot i això, aquesta és una situació molt particular actualment.

- **Expandir el model d'ensenyament dual.** Tanmateix, la **modalitat dual** està molt poc estesa a la família professional sanitària. Entre els motius destaca la confusió entorn del marc normatiu que regula les professions sanitàries i el desconeixement sobre les vies per a la seva implementació, tant entre els mateixos centres sanitaris com entre els centres d'FP.

- **Implementar projectes per a l'ús de recursos compartits.** Actualment, hi ha treballs en curs amb aquesta finalitat liderats pels departaments competents, si bé cal intensificar-los.

■ Els tècnics i les tècniques superiors sanitaris/àries (TSS) i les associacions professionals i sindicats tenen una **visió molt crítica del sistema d'FP**. No obstant això, a les denúncies i queixes que expressen es barregen qüestions vinculades a la formació i altres relacionades amb aspectes laborals (nivell de competències reconegut, classificació professional inadequada, etc.).

Formació Professional per a l'Ocupació

Certificats de Professionalitat i processos d'acreditació de competències

■ Els CP de la família sanitària són escassos. A més, les classificacions professionals establertes per les administracions públiques no solen recollir aquesta via d'accés.

■ Hi ha un desajust al voltant de la inexistència d'estudis professionalitzadors que condueixen a una qualificació vinculada al perfil professional de zelador/a, que podria ser ocupada amb el desenvolupament d'un CP o un cicle de Grau Mitjà.

■ Els CP d'atenció sociosanitària presenten diferents barreres d'accés, relacionades amb: 1) la inexistència de places d'accés gratuït suficients; 2) l'horari i la modalitat de la formació; 3) situació administrativa de les persones participants; 4) no complir els requisits d'accés a una qualificació de nivell de competències II (per no tenir homologat els seus estudis o simplement disposar d'un nivell educatiu baix).

■ Les persones que treballen en l'atenció a persones dependents en el marc del **treball a la llar** tenen especials dificultats per acollir-se als processos d'acreditació de competències (desconeixement del procés, impossibilitat

d'acreditat l'experiència desenvolupada als circuits de l'economia informal, etc.).

Formació contínua

■ Les actuacions formatives lligades a les **competències transversals** estan adquirint un lloc cada cop més prioritari dins la formació contínua, sobretot aquelles vinculades amb les habilitats relacionals i comunicatives des del prisma de la millora assistencial.

■ Hi ha una escassa oferta formativa adreçada específicament **als tècnics i les tècniques superiors sanitaris (TSS)**. A més, fins ara els i les TSS no han tingut accés als màsters oficials.

■ Es detecten necessitats formatives en l'**àmbit sociosanitari** lligades a aspectes o temàtiques sobre les quals es podria reforçar o ampliar l'oferta des de la formació contínua, relacionades amb: 1) noves tendències del sector; 2) línies d'especialització; 3) competències tècnic-professionals genèriques per a la cura de persones grans dependents; 4) continguts psicosocials i altres d'àmbit laboral.

Encaix entre el sistema de Formació Professional i el sector sanitari i sociosanitari

■ S'identifiquen nombroses **ocupacions emergents** relacionades amb el sistema d'FP als dos sectors.

- Sector sanitari: bioinformàtic, gestor de casos, assistent clínic, tècnic en impressió 3D protèsica, tècnics en ecografia, macroscòpia, TAC, ressonància magnètica o citotècnic.

- Sector sociosanitari (perfiles especialitzats en cures pal·liatives o geriàtriques): auxiliar d'infermeria geriàtrica, auxiliar d'infermeria a domicili, auxiliar de rehabilitació, cuidador/a psiquiàtric/a, educador/a especialitzat en persones grans i també els vinculats a atenció a situacions de dependència amb la logística sanitària (per exemple, coordinador/a SAD).

■ Tant el sector sanitari com el sector sociosanitari experimenten **dificultats de contractació**, algunes de les quals afecten els perfils vinculats a l'FP.

■ Encara que es reconegui de manera unànime la importància de les **competències transversals**, és freqüent que la selecció de personal en tots dos sectors no pugui contemplar aquesta qüestió a causa de les dificultats de contractació.

■ El sistema d'FPI compta amb barreres per complir amb la seva funció de **provisió de professionals qualificats**/des del sector d'atenció a persones grans i dependents.

- **Itineraris formatius:** Cures auxiliars d'infermeria i atenció a persones en situació de dependència presenten limitacions a l'hora de connectar aquests estudis amb altres de Grau Superior.

- **Edat:** hi ha obstacles per a la inserció vinculats a la joventut excessiva de l'alumnat que finalitza aquestes titulacions.

- **Escàs interès de l'alumnat acabat de titular:** per les millors condicions laborals que ofereix, els i les TCAL mostren més interès pel sector sanitari; en el cas d'Atenció a persones en situació de dependència, l'escàs interès per la inserció laboral al sector d'atenció a la gent gran i dependents es detecta des de l'inici dels estudis i és una problemàtica estructural vinculada, sobretot, a les condicions laborals poc atractives del sector.

- Hi ha un **desajustament important entre l'oferta formativa** i certes necessitats del sector,

- **Perfils professionals específics** per als quals les titulacions actuals no ofereixen una preparació adequada i suficient (citodiagnòstic, ecografia, tractament de la imatge per al diagnòstic, medicina nuclear, macroscòpia o farmàcia hospitalària, entre d'altres).

- La **manca d'especialitats** acaba perjudicant els centres sanitaris, els quals han de dedicar recursos excessius a la qualificació d'alguns perfils concrets.

- En aquest context de pràctica inexistència d'especialitats, la **durada dels estudis** d'algunes titulacions de grau superior de la família sanitària és insuficient per garantir una formació adequada dels professionals futurs.

- Com a aspecte positiu, cal destacar que hi ha un **grup de treball interdepartamental** impulsat pel Departament de Salut per analitzar les necessitats competencials actuals i futures específiques dels perfils professionals de l'FP de l'àmbit sanitari.

Recomanacions i propostes d'actuació

- Millorar la planificació estratègica i integral de l'oferta d'FP.
- Impulsar noves especialitats i titulacions híbrides dins del sistema d'FP que donin resposta a perfils específics i emergents.
- Millorar els itineraris formatius i revisar els currículums per garantir-ne l'adequació i l'actualització.
- Major centralitat de competències transversals i de

recerca als currículums.

- Vincular els centres d'FP a parcs sanitaris i socio-sanitaris.
- Desenvolupar estratègies diverses que conduixin a l'impuls de l'**FP dual** al sector sanitari (clarificar i difondre el marc normatiu, partides pressupostàries específiques, etc.):
- Potenciar els **espais de diàleg** entre els centres d'FP i organitzacions sanitàries i sociosanitàries i fer sessions de benchmarking d'experiències innovadores.
- Fomentar l'aprenentatge basat en **metodologies actives per projectes i reptes reals**. Per això, es recomana fer tallers pràctics.
- Donar a conèixer a professorat i centres sanitaris **mesures flexibilitzadores** com ara el trasllat de l'aula al centre de treball.
- Intensificar les estades o **fellowships de professorat** d'FP de la família sanitària dins dels centres proveïdors per flexibilitzar-ne més l'ús del professorat especialista.
- Potenciar i liderar des del Departament d'Educació projectes que facilitin l'ús compartit de recursos per a l'aprenentatge.
- Donar a conèixer els **CP al sector sanitari** i impulsar oferta formativa reglada (CP o CFGM) associada al perfil de zelador/a.
- Eliminar **barreres d'accés als CP d'atenció sociosanitària** i augmentar el nombre de places subvencionades.
- Prioritzar actuacions encaminades a enfortir el sistema de **recerca i innovació sanitària** per apropar-se als paràmetres d'altres països europeus.
- Accelerar els **processos de revisió de les competències i funcions** dels perfils professionals d'FP del sistema sanitari aprovats l'abril del 2020.
- Adoptar les mesures necessàries per part de les administracions competents per **culminar la Disposició Transitòria 3a de l'EBEP**.
- Abordar decididament la **precarietat laboral** del sector d'atenció a les persones dependents, principalment a través de la millora dels convenis col·lectius i la creació de categories laborals en el marc d'oportunitat generat a partir de l'aprovació de la reforma laboral recent.
- Ampliar el suport a les **organitzacions i recursos públics** que treballen per impulsar contractacions justes en el marc del treball a la llar.

Aquest estudi realitza una radiografia de la situació actual del sector sanitari i socio sanitari català en clau d'FP. S'analitzen les característiques, dinàmiques i tendències del mercat de treball i les principals necessitats formatives detectades pels principals actors del sector, a partir d'entrevistes i una enquesta a centres sanitaris i socio sanitaris. L'objectiu és identificar les potencials implicacions i oportunitats associades a la planificació estratègica i el disseny de l'oferta formativa d'FP. D'aquesta manera, el present estudi vol sumar esforços per la millora de la capacitat i ocupabilitat de l'alumnat d'FP i dels/as treballadors/ores actius o en situació de desocupació d'aquests sectors, al mateix temps que contribueix a satisfer les necessitats del teixit productiu i potenciar la seva competitivitat i capacitat d'adaptació al canvi.

Aquesta publicació ha estat elaborada per:

Amb la col·laboració de:

